

LUNDS
UNIVERSITET

BESLUT

1(9)

2021-04-29

Dnr V 2021/314

Miljödepartementet

Rektor

Yttrande över Skogsutredningens betänkande Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen (SOU 2020:73)

Ert dnr M2020/01926

Lunds universitet har erbjudits möjligheten att yttra sig över Skogsutredningens betänkande SOU 2020:73 - Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen.

Universitetet lämnar här följande yttrande, koordinerat av universitetslektor Cecilia Akselsson, Institutionen för naturgeografi och ekosystemvetenskap och Centrum för miljö- och klimatvetenskap (CEC), och sammanställt av universitetslektor Marie Appelstrand, Institutionen för handelsrätt, universitetslektor Ola Olsson, Biologiska institutionen, professor Markku Rummukainen, Institutionen för naturgeografi och ekosystemvetenskap och CEC, samt professor Henrik G. Smith Biologiska institutionen och CEC.

Sammanfattning

En framsynt skogspolitik bör bygga på en samlad konsekvensanalys av dess effekter på skogens olika värden. Att sätta genomtänkta mål, dra nytta av synergier och hantera målkonflikter kräver analyser av hur olika sätt att förvalta skogen påverkar t ex skogsproduktion, klimatlösningar på kort och på lång sikt, skogens resiliens mot klimatförändringar, biologisk mångfald och skogens övriga värden (ekosystemtjänster, miljökvalitetsmål, sociala värden). Skogsutredningens betänkande utgår inte från eller påtalar en sådan bred analys. När det gäller biologisk mångfald hänvisar man till en framtida bristanalys och politisk tolkning av vad Sveriges internationella åtaganden innebär. Implikationerna av Parisavtalet från 2015, som betonar vikten av kolsänkor i skogen, är inte närmre utredda. Utredningen vill att det sätts ett mål för hållbar tillväxt, utan att "hållbar" närmare definieras och konsekvensbeskrivs. *Universitetet ser därför inte att utredningen fullt ut har lyckats skapa det kunskapsunderlag som behövs för en ny skogspolitik som tar hänsyn till skogens alla värden.*

Skogsutredningen tar sin utgångspunkt (enligt direktiven) i frågan om att stärka äganderätten. Äganderätten är dock knappast ifrågasatt idag, utan frågan handlar om nyttjanderätten och legitima ersättningar när denna inskränks för att skydda allmänna intressen. Det är huvudsakligen konflikten mellan produktion och bevarande av biologisk mångfald som stått i utredningens fokus, och den avgörande frågan är om utredningens huvudförslag om frivilligt formellt skydd leder till ett effektivt bevarande, vilket erfarenheterna från Nya Komet-programmet skapar tveksamhet kring. Frivilligheten bygger på starkt ökade kunskapskrav hos markägare,

men måste kopplas till att samhället har *adekvat information, resurser och tid att stödja och följa upp markägares bedömningar*. Samhället måste också ha möjlighet att tillämpa ett landskapsperspektiv, d v s ha underlag för att kunna bedöma och instrument för att kunna påverka naturvårdsinsatser på större skalor, om Sverige ska kunna leva upp till sina åtaganden när det gäller att bevara biologisk mångfald. Universitetet ser det som problematiskt att konsekvenserna av *Artskyddsförordningen* inte behandlas i denna utredning, vilket gör att det saknas en samlad bild av vilka krav som ställs på markägare och myndigheter.

Lunds universitets huvudslutsatser är:

- Universitetet instämmer med utredningen i att det behövs fördjupade analyser av vad som krävs för att klara målsättningen att bevara den biologiska mångfalden kopplad till skogen, när det gäller omfattning av avsättningar för biologisk mångfald, deras rumsliga fördelning och betydelsen av hänsyn i skogsbruket. Universitetet ifrågasätter behovet av att utreda en målsättning som skiljer sig från Sveriges internationella åtaganden och miljö kvalitetsmålen när det gäller bevarande av biologisk mångfald, då en eventuell omprövning av dessa mål bör göras med en bredare utgångspunkt än skogspolitiken. En fördjupad analys måste också innefatta de konsekvenser den pågående klimatförändringen har när det gäller behovet av områdesskydd och miljöhänsyn i skogsbruket. Ett komplett underlag för en ny skogspolitik kräver vidare kunskap om konsekvenser för skogens andra värden (ekosystemtjänster, miljö kvalitetsmål, sociala värden).
- Utredningens utgångspunkt är att skogsproduktionen behöver öka som grund för en svensk bioekonomi, och man vill därför att det skapas ett mål för hållbar tillväxt i skogen. Utredningen förklarar dock inte vad den avser med "hållbar". Analysen av framtida utbud och efterfrågan av skogsråvara bygger på ett mycket begränsat underlag. Konsekvenserna av Parisavtalet, och skogens bidrag till att klara de globala och Sveriges egna klimatmål på kort och på lång sikt genom en kombination av kolinlagring och fossilsubstitution, är ofullständigt belysta.
- Utredningen föreslår att den huvudsakliga metoden för skydd av skog ska baseras på markägarinitiativ genom införandet av ett "frivilligt formellt skydd". Universitetet instämmer i behovet av att skapa incitament för att markägaren ska vara delaktig i beslutsprocessen på ett tidigt stadium, men ser samtidigt påtagliga risker med denna process vad gäller markägares engagemang och kostnadseffektivitet (jfr programmet Nya Komet). Framförallt ställer det ökade fokus på frivillighet stora krav på skogsägarens kunskaper om såväl lagstiftning som bedömning av naturvärden, och förutsätter också att det finns tillräcklig tid och resurser från samhällets sida att stödja och följa upp markägares bedömningar.
- Utredningen föreslår att Skogsstyrelsen ska upphöra att inventera och registrera nyckelbiotoper. Universitetet betonar att det stärkta kravet på kunskap, som avses ställas på markägare, kommer att kräva fortsatta inventeringar av biologisk mångfald och naturmiljöer. Universitetet betonar också att lägesbaserad information om biologisk mångfald även framöver måste vara offentlig och kunna användas i andra sammanhang än av markägaren. Den befintliga kunskapen om naturmiljöerna får inte gå förlorad, utan behöver förstärkas.

- Förslaget att bevara fjällnära skogar säkerställer dess biologiska mångfald, men ersätter inte behovet av naturskydd nedanför fjällskogen.

Behovet av en samlad analys av mål och målkonflikter som grund för en ändrad skogspolitik

Utredningen utgår från ett omfattande direktiv, där det bl a framgår att ”En särskild utredare ska undersöka möjligheterna och lämna förslag på åtgärder för stärkt äganderätt till skog, nya flexibla skydds- och ersättningsformer vid skydd av skogsmark samt hur internationella åtaganden om biologisk mångfald ska kunna förenas med en växande cirkulär bioekonomi” (sid 1237). En viktig del av utredningen blir då att analysera dessa utgångspunkter, som sedan har implikationer för de förslag man lägger. På flera punkter är universitetet kritiska till hur utredningen har hanterat detta.

Äganderätten och behovet av flexibla skydds- och ersättningsformer

Tillsättandet av ännu en skogsutredning grundas framförallt i behovet av att ”lösa den strid som pågått mellan olika uppfattningar och intressen i skogen de senaste decennierna” (sid 27). I flera avsnitt i utredningen framförs behovet av att skapa ”samsyn”. Utredningen utgår från att en viktig del av en ökad samsyn är stärkt äganderätt, där frihet under ansvar ska bli ännu mer frivillig. Att använda begreppet äganderätt på det sätt som utredningen (på regeringens uppdrag) gör, är problematiskt eftersom det kan ge intryck av att äganderätten är ifrågasatt. Istället borde utgångspunkten vara att det är begränsningar i nyttjanderätten som behöver utredas, dvs hur behov av sådana begränsningar för att skydda allmänna intressen (t ex bevarande av biologisk mångfald) ska identifieras och hur markägare ska kompenseras för dessa. Den osäkerhet som associeras med begränsningar av nyttjanderätten är framförallt kopplad till tolkningen av artskyddsförordningen (och därmed art- och habitatdirektivet), nyckelbiotopsregistrering samt fjällnära skog. Dessa frågor adresseras av utredningen, men universitetet menar att det är olyckligt att utredningen om artskyddet genomförs separat då det behövs en helhetssyn för att nå en ökad samsyn om grunderna för intrångsersättning och nyttjanderättsbegränsningar. Att ”lägga alla korten på bordet” främjar transparens och tillit hos de skogliga intressenterna och ökar därmed möjligheterna för en lyckad implementering.

Biologisk mångfald och produktion

Utredningen har som en av sina utgångspunkter att produktionsmål för skogen och bevarandet av biologisk mångfald står i konflikt med varandra. Genom den vetenskapliga syntes av den biologiska mångfaldens status och värde för människor som den mellanstatliga plattformen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES) nyligen utfört, är det känt att det krävs ökade insatser för att bevara biologisk mångfald, inte minst som ett resultat av den pågående klimatförändringen. Utredningens utgångspunkt verkar dock snarare vara att det inte är realistiskt att uppnå nuvarande målsättningar vad gäller bevarande av biologisk mångfald, så som de uttrycks i internationella åtaganden och de svenska miljömålen (*”Utredningen har som utgångspunkt att om ett mål är ouppnåeligt på grund av de faktiska förhållandena ska målet eller medlen för att nå dit ändras – inte*

verklighetsbeskrivningen", sid 536). Utredningen vill därför hänvisa bedömningen av vad som är rimliga åtaganden när det gäller bevarande av biologisk mångfald till framtida politiska beslut. Om syftet med detta är att åstadkomma en faktisk omprövning av Sveriges internationella åtaganden om att bevara biologisk mångfald och de svenska miljömålen ambitioner kräver detta enligt vår uppfattning ett omfattande utredningsarbete. Om ambitionen istället är att ändra medlen för att nå målen i skogen ställer universitetet sig frågan varför de förändringar i skogspolitiken som utredningen föreslår för att öka produktionen ska komma *före och inte efter denna analys*, då skogens långa omloppstider och risken för irreversibla effekter på biologisk mångfald innebär att beslut om ändring av skogspolitiken nu påverkar möjligheten att uppnå bevarandemålen i framtiden.

Bioekonomi och produktionsmål

En av utgångspunkterna i utredningen är att det behövs ökad skogstillväxt för att klara klimatmålen. Lunds universitet håller med om att skogen är en viktig del i utvecklingen av den svenska bioekonomin, men ser inte att förslaget om behovet av ökad tillväxt är underbyggt av tillräckliga analyser. Generellt är utredningens beskrivning av det framtida behovet av biomassa från skogen (avsnitt 7) mycket allmänt hållen. Utredningen kommer ändå fram till att det behövs "ökad hållbar tillväxt i skogen", och föreslår därför att det ska tas fram ett förslag om ett nationellt mål för hållbar tillväxt i skogen. Utredningen tydliggör inte heller vad den avser med "hållbar", trots att detta är grundläggande i ett eventuellt framtagande av ett sådant mål, och hänsyn behöver tas till de multipla samhällsmål som skogen bidrar till. Även om utredningen i korthet nämner andra mål än tillväxt, läggs dessa fram i vaga termer. Detta står i kontrast till vad som förespråkas när det gäller att öka skogsproduktion och stärka företagsekonomi, vilket följs av förslag till regeländringar som riskerar motverka möjligheterna till att arbeta mot de olika mål som berör skogen. Även konsekvensanalysen i avsnittet 17.4.2 framhäver de ekonomiska konsekvenserna av ökad tillväxt i skogen. Det anges vidare att konsekvenser för miljö och sociala konsekvenser kan bli små, men det kan knappast gälla vid åtgärder för att öka tillväxten i den stora omfattningen som utredningen verkar framhålla som önskvärt.

Utredningen (speciellt avsnitten 7.6–7.8) diskuterar den cirkulära bioekonomins potential utifrån ett mycket begränsat underlag, i vilket ingår ett fåtal diskussionspapper, näringslivets beräkningar, enskilda verk från IVA och Skogsstyrelsen samt tidigare utredningar. Det framgår inte att utredningen skulle ha tagit del av forskningslitteratur på området. Även om näringslivets syn och uppskattningar förstås är relevanta underlag, gör detta att andra viktiga perspektiv endast får ett mycket begränsat genomslag. Beräkningar för framtida utbud och efterfrågan av biomassa från skogen bygger på mycket översiktliga antaganden. Det framgår inte heller hur effektivisering (av energi och materialanvändning) beaktats, eller konsumtionsmönstrens utveckling och substitutionsnyttan av nya produkter baserade på biomassa. Utredningen noterar förvisso att framtida behov är mycket osäkra, men problematiserar knappast kring det stora gapet som finns i industrins tillväxtuppskattningar och hur mycket biomassa som det skulle kunna gå att få fram (i synnerhet när andra mål som berör skogen ska nås), när det i verkligheten både finns stora behov av prioritering och omvärldsutvecklingen är viktig. En genomgång av tillgänglig forskningslitteratur hade krävts, tillsammans med en mer handfast

diskussion om för- och nackdelar med olika vägval, för att ge ett robust underlag till förslagen. Nu konstateras i många fall bara att olika alternativ finns.

Substitution och kolupptag

Utredningen redogör kortfattat för det globala klimatarbetet och Parisavtalet från 2015 (avsnitt 8.11–12), i vilket kolsänkor explicit lyfts fram. Någon diskussion eller analys förs inte i utredningen om vad dessa kan innebära för frågeställningarna. Skogens och skogsbrukets möjliga bidrag till klimatlösningar, och deras synergier och målkonflikter med andra samhällsmål, har tämligen olika karaktär när det kommer till balansering mellan olika typer av substitution och kolsänkor på skogsmark. I synnerhet är tidsaspekten central, där fossilsubstitution och kolinlagring i skog tar olika lång tid att leverera klimatnytta, samtidigt som förutsättningarna förändras i och med samhällets breda klimatomställning (efterfrågan och konsumtionsmönster, ny teknik som kan minska eller öka substitutionsnyttan, t ex fossilfri produktion av material, bio-CCS). Miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan och Sveriges klimatpolitiska ramverk med dess mål är också relevanta, men diskuteras inte i utredningen.

Synpunkter på ett urval av utredningens förslag

Kunskapsunderlag kring biologisk mångfald och produktion

Utredningen föreslår att regeringen ska ge Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen i uppdrag att utreda ett antal aspekter av skogsbruket med implikationer för biologisk mångfald (sid 537). Utredningen är i bakgrundsbeskrivningar och i sina förslag tydlig kring behovet av ökad naturvetenskaplig kunskap om relationen mellan biologisk mångfald och skogsbruk som underlag för beslut. Universitetet ser positivt på ambitionen att ta fram kunskap för fördjupad analys, men är inte på det klara med om förslagen är tillräckliga för att skapa det underlag som behövs för beslut om en framtida skogspolitik. Förslagen att ”utföra en bristanalys för biologisk mångfald i skogen” ter sig som det mest öppna uppdraget och snarast en förutsättning för de övriga uppdragen. Bristanalysen ska ”utgå från den samlade vedertagna kunskapen på området och enbart ta naturvetenskapliga hänsyn”, samtidigt som de föreslagna uppdragen fokuserar på möjligheter att effektivisera naturvärden (genom skydd av högkvalitativa områden, hög konnektivitet, god representativitet, hänsyn till skog som inte är formellt skyddad men inte brukas), implicit för att minska behovet av områdesskydd. Den föreslagna analysen berör dock inte ett nödvändigt riskperspektiv kring vilka behov som finns i en värld präglad av klimatförändringen. Utredningen vill också att bristanalysen ska fokusera på två alternativa mål: att antingen bevara den biologiska mångfalden i livskraftiga populationer i hela landet, eller enbart i delar av landet. Universitetet menar att detta direktiv tar lättvindigt på de svenska miljömålen, behovet av biologisk mångfald för ekosystemtjänster, och de risker som klimatförändringen medför för bevarande av biologisk mångfald. En inskränkning av ambitionen när det gäller att bevara biologisk mångfald (jfr. ”Skogens biologiska mångfald är bevarad i samtliga naturgeografiska regioner och arter har möjlighet att sprida sig inom sina naturliga utbredningsområden som en del i en grön infrastruktur”, Miljökvalitetsmålet levande skogar) som utredningen föreslår, bör (om alls) prövas i en bred diskussion om Sveriges ambitioner att bevara biologisk mångfald, och knappast i en utredning som

specifikt handlar om skogsfrågor. Slutligen bör en skogspolitik även ta hänsyn till andra värden som skogen bidrar med, som ekosystemtjänster och sociala värden, som då också behöver omfattas av ett utredningsuppdrag. En sådan utredning borde komma före, och inte efter, en omläggning av skogspolitiken om man vill nyttja kunskapsunderlaget som en grund.

Frivilligt formellt skydd

Som ett av de mest grundläggande förslagen i betänkandet föreslår utredningen att en ny metod för genomförandet av formellt skydd av skog ska införas. Förslaget innebär att *"Frivilligt formellt skydd bör anges som det huvudsakliga arbetssättet för formellt skydd av skog i ett nationellt handlingsprogram för biologisk mångfald i skogen"* (sid 598). Vad som benämns *"frivilligt formellt skydd"* innebär att markägaren själv ska ta initiativ till att ett område ska skyddas (med befintliga instrument). Att ytterligare utvidga principen om "frihet under ansvar" som var en av grundstenarna för 1993 års skogspolitik, lägger ett ännu större ansvar på markägarna, inte minst vad gäller krav på kunskap om naturvärden i skogen. Det frivilliga formella skyddet ska enligt utredningen vara den huvudsakliga metoden för skydd av skog, och härigenom antas markägarnas intresse för att bevara och utveckla naturvärden att öka (s. 598). En uttalad målsättning med utredningen anges vara att förändra synen på mark med höga naturvärden – den ska inte (som utredningen anser att det är idag) ses som en belastning, utan ska nu ses som en tillgång. Att skydda natur ska vara attraktivt, en drivkraft. Att införandet av denna utökade frivillighet skulle innebära ett tillräckligt incitament för att skydda skog kan dock ifrågasättas, inte minst mot bakgrund av programmet Nya Komet som uppvisar flera likheter med den nu föreslagna metoden genom att det byggde på frivillighet och markägarinitiativ. Nya Komet fick inte det genomslag som man hade hoppats på beroende på bristande intresse hos skogsägarna, men också på grund av att det inte var kostnadseffektivt.

Universitetet ser det som en positiv utveckling att stimulera markägarnas intresse för skyddsarbetet genom att involvera dem på ett tidigt stadium i beslutsprocessen, men ett arbetssätt som bygger på samtycke och en utökad självbestämmanderätt kräver att det finns tillräckliga resurser - såväl ekonomiska resurser för genomförandet av det formella skyddet som personella resurser hos myndigheterna för ökad rådgivning och kunskapsöverföring till skogsägare (s. 40). Utredningen pekar på att anslagen för skydd av värdefull natur har varierat kraftigt de senaste åren, bland annat på grund av politisk oenighet, vilket innebär en osäkerhetsfaktor för genomförandet (s. 244).

Universitetet menar även det att otydliga sektorsansvaret som fortfarande lider brist på konsensus vad gäller dess egentliga innebörd, är problematiskt för införandet av en ökad frivillighet i det formella skyddet. Utredningen lyfter också fram osäkerheten om sektorsansvarets innebörd, särskilt hur skogsägare uppfattar sitt eget ansvar, som en riskfaktor (s. 265, s. 858). En förutsättning för en framgångsrik implementering tycks, enligt utredningen, vara att skogsnärings- och markägarnas organisationer "tar ett stort ansvar för att bidra till dess genomförande" (s. 602). Att förlita sig på närings- och intresseföreningars möjlighet och vilja att ta ett utökat sektorsansvar har tidigare visat sig problematiskt, vilket universitetet menar att det fortfarande är.

Fjällnära skogar

Utredningen föreslår att *"De stora sammanhängande naturskogarna med mycket höga naturvärden med angränsande improduktiva skogar, myrar och fjäll, bör långsiktigt avsättas för naturvård"* (s. 972). Enligt förslaget berörs sammanlagt 500 000–525 000 hektar produktiv skogsmark. Förslaget motiveras av dessa skogars höga naturvärden och sociala värden, och bedömningen att det inte är samhällsekonomiskt försvarbart att bedriva skogsbruk där. Enligt vår uppfattning skapar förslaget goda förutsättningar att upprätthålla statusen för den biologiska mångfalden i dessa unika områden. Universitetet vill dock understryka att förslaget inte minskar behovet av naturvårdssatsningar i andra delar av landet om Sverige avser att leva upp till internationella åtaganden och de svenska miljömålen vad gäller biologisk mångfald.

Skogens roll för ekosystemtjänster och sociala värden

Utredningen klargör behovet av stärkta kunskapsunderlag för skogspolitiken. Dessa förslag fokuserar på biologisk mångfald (se t ex avsnitt 9.9, sid 536: *"Mer kunskap behövs för att avgöra hur Sverige uppfyller åtaganden om bevarande av biologisk mångfald"*). Det behövs dock stärkt kunskap om hur skogspolitiken, genom sin påverkan på avsättningar och generella hänsyn, påverkar en rad andra värden. Det handlar om ekosystemtjänster (t ex vattenreglering), sociala värden (t ex rekreation) och miljö kvalitetsmål (utöver biologisk mångfald, t ex Bara naturlig försurning).

Universitetet vill särskilt understryka behovet av ökad kunskap kring sociala värden via tillgång till skog för friluftsliv, naturupplevelser och kontemplation, som är svåra att kvantifiera. Dessa värden kan påverkas på andra sätt än biologisk mångfald av ändrade avvägningar mellan kvantitet och kvalitet på skyddade områden, eller balansen mellan skyddade områden och generell hänsyn i skogsbruket.

Ett exempel på ett miljö kvalitetsmål som skulle behövt belysas mer är Bara naturlig försurning där en av de fyra indikatorerna för målet, Försurning från skogsbruk, kopplar direkt till uttag av grot. I bakgrundsbeskrivningen om skötselmetoder anges askåterföring som lösning, men det står inget om problemen vid implementering av denna åtgärd - det utförs i mycket liten utsträckning trots att Skogsstyrelsen rekommenderar det vid grot-uttag i större delen av landet, och asktillgången skulle kunna bli en begränsande faktor om askåterföring blir en mer utbredd åtgärd.

Granskog på åker

Utredningen föreslår att *"Regeringen bör uppdra åt Skogsstyrelsen att utreda om planterad granskog som växer på mark, som varit åkermark efter år 1900, kan hanteras på ett enklare sätt"* (sid 519). Förslaget syftar till förenklingar vad gäller granskog på före detta åkermark planterade efter 1900, inklusive slopad avverkningsanmälan, vilket kan leda till kortare omloppstider. Universitetet instämmer med utredningen att biologiska och övriga naturvärden i granskogar planterade på åker oftast är låga. Utredningen visar dock inte att det finns en tydlig vinst med att ändra handläggningen jämfört med nuvarande ordning och förslaget kan leda till gränsdragningsproblematik. Om avsikten är att fokusera på skogar som i stort sett alltid saknar större biologiska värden, är det t ex centralt att det begränsas till planterad granskog på åker, och inte gäller annan skog som utvecklats spontant på före detta åkermark. Dessutom bör en eventuell utredning överväga vad som är en god

långsiktig utveckling av dessa skogar, t ex om förslaget leder till utveckling av en särskild skogskategori för intensivodlad skog och om det oavsiktligt skapar incitament att inte klimatanpassa dessa skogar genom ökad inblandning av lövträd. Ett sätt att minska dessa risker, är att begränsa eventuella regelförenklingar till första generationen planterad granskog på före detta åker.

Nyckelbiotoper

Utredningen föreslår att ”*Nyckelbiotopsinventeringen bör upphöra i sin nuvarande form*” (sid 736) samt att informationen ska gallras från kopplingar till fastighet mm. Samtidigt föreslår utredningen att långtgående kunskapskrav ska ställas på markägaren när det gäller naturvärdena och förekomsten av hotade arter. Detta kunskapskrav kommer att gälla vid avverkningsanmälningar, då krav ställs på att markägaren kan redovisa vilka naturvärden som finns på marken och hur hänsyn tagits till dessa. I sin nuvarande form och med den samlade naturvärdesbedömningen som nyckelbiotopsinventeringen innebär, utgör den ett stöd för såväl markägaren som Skogsstyrelsen för att undvika avverkningar som bryter mot skogsvårdslagstiftningens hänsynsregler. Utan nyckelbiotopsinformationen blir därför markägarens ansvar större och avsevärt svårare att leva upp till, då få markägare kan antas ha den specialistkompetens som krävs för att t ex inventera de arter som det handlar om eller göra sammanvägda bedömningar baserat på information från inventeringar.

I den mån gallring av uppgifter ur nyckelbiotopsinventeringen kommer att ske är det nödvändigt att informationen förblir sökbar via karta och offentlig, samt att alla objekt lämnas kvar (jämför tillgången på information via Artportalen som är geografiskt explicit men inte kopplat till fastighetsbeteckningar). Utredningen föreslår att nyckelbiotopsobjekt som saknar objektiv information om naturvärden, och bara har en klassning som nyckelbiotop (s k sammanvägd bedömning), ska gallras bort helt. Motiveringen är att enbart den objektiva informationen ska lämnas kvar, medan den sammanvägda bedömningen ska gallras bort, vilket innebär att hela objektet försvinner. Eftersom detta många gånger är objekt av högsta naturvärde skulle det vara till stor skada för kunskapsunderlaget om naturvärden på lokal och landskapsnivå. Istället bör man ersätta naturvärdesbedömningen med en tom kategori (markör) och skyndsamt genomföra en återinventering för att fastställa de objektiva naturvärdena i dessa objekt.

Kunskapsunderlag för markägare och myndigheter

Utredningen föreslår att Skogsstyrelsen ska få i uppdrag att genomföra ”*Naturmiljöbeskrivningar*” (sid 842), d v s inventeringar av arter, habitat eller substrat i skogen som kan ligga till grund för naturvärdesbedömning. Utredningen betonar att detta kunskapsunderlag i första hand ska ses som ett stöd för markägaren att fatta egna beslut under ansvar och som sådant kommer det naturligtvis att vara avgörande. Det bör dock även framhåvas att ett så omfattande inventeringsmaterial och kunskapsunderlag, som detta kan bli frågan om, också måste ligga till grund för mer övergripande analyser av statusen för arter eller habitat och prioriteringar av naturvårdsinsatser på regional och nationell nivå. Det är alltså ytterst viktigt att detta material blir offentligt, eller åtminstone fritt tillgängligt att använda av myndigheter och forskning. Utredningen anför som hinder för detta att Skogsstyrelsen kommer att koppla fastighetsbeteckning till inventeringarna, och att de därför skulle klassas som personuppgifter. Om så är fallet bör Skogsstyrelsen lämna ifrån

sig anonymiserade data, utan fastighetsbeteckning men med all biologisk och geografisk information. Det finns redan utbyggda system för detta inom den biologiska miljöövervakningen (t ex Artportalen), vilka borde kunna utnyttjas.

Vidare nämner utredningen en uppskattning att ca 5% av skogsmarken kan förväntas ha så höga naturvärden att de ska omfattas av Skogsstyrelsens inventering. Denna skattning ter sig låg och inte i samklang med Sveriges åtagande till Aichimålen. Naturligtvis måste all skog med potentiellt höga naturvärden täckas av inventeringen vilket gör att den inte a priori kan begränsas till en viss procentsats.

Utredningen beskriver i viss detalj hur naturmiljöinventeringarna ska utföras med hjälp av slumpmässiga provytor. Det är dock oklart vad syftet med detta är. Provytor är bara lämpliga för att beskriva representation inom större sammanhängande områden, medan det kan ifrågasättas när syftet ska vara att alla områden av viss karaktär identifieras. Inventeringsmetodiken, grundad på fjärranalys och med riktade besök i fält, bör utredas i särskild ordning och utformas på ett flexibelt sätt så att en modernisering kan göras efter hand som ny teknik utvecklas.

Beslut

Beslut om att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av förvaltningschef Susanne Kristensson efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av universitetslektor Cecilia Akselson, Institutionen för naturgeografi och ekosystemvetenskap.

Erik Renström